

DE RITMES VAN HET HART

Opgedragen aan mijn dochter Anniek, aan de cardioloog Leonard Hofstra en de mensen die met hem werken in het Utrechtse cardiologiecentrum, de seksuologe Astrid Kremer en Karin en Ursula Six, vanwege hun mentale bijdrage aan mijn genezingsproces.

*'The heart is a thousand stringed instrument
that can only be tuned with love' (Hafiz)*

© 2018, Bert Overbeek

Cover: Bert Overbeek

Alle rechten voorbehouden. De rechten berusten bij de auteur.

1. Storm

Een volledig onbekend gevoel welt op in zijn lichaam. Als een aanzwellende storm. Snel en met een chaotisch ritme trekt het door zijn bovenlichaam. Ongerust begint Peter heen en weer te lopen van de werkkamer naar de slaapkamer en terug. In de hoop dat het vanzelf zal verdwijnen. Maar het verdwijnt niet. Het blijft. Wat is dit? Korte momenten van benauwdheid wisselen een normale ademhaling af.

Soms voelt het alsof hij hardloopt, terwijl hij toch echt zit. Af en toe een steek in zijn borst. Zijn spijsvertering reageert ook. Het rommelt in zijn maag, maar alles trekt naar boven, naar de linkerborst. Niet eens pijnlijk; meer alsof ze iets zwaars op zijn borst hebben gelegd, en dat iets daarbinnen met veel misbaar probeert te ontsnappen.

Het zweet parelt hem op het voorhoofd. Een nieuwe vijand heeft zich in zijn borst genesteld, en is kennelijk niet van plan om zomaar te wijken. Iets links van het midden, om precies te zijn.

Zijn hart.

Geen twijfel mogelijk.

Opnieuw loopt hij heen en weer, trap af, trap op, maar na de klim valt hij bijna flauw. Voorzichtig daalt hij een minuut later de trap nog eens af, gaat zitten op de onlangs aangeschafte bruine Ikea-hoekbank en voelt zijn pols. Die stelt hem echter niet gerust. Hij klopt zeer snel en onregelmatig. Peter sluit zijn ogen. Hardop begint hij te spreken. En hoewel hij al jaren niet religieus meer is, begint hij tegen een hogere macht te praten.

'Is dit de dood, heer der wereld? Ga ik op deze 21^e juni 2006 sterven? Wat is dit? Het is mijn hart, maar wat doet het? Word ik gestraft? Is dit de afrekening voor mijn hedonistische levensstijl?'

Wat moet hij doen? Eline bellen? Die zit in bespreking in Amsterdam, 120 kilometer verderop. Voordat ze thuis is, is het al snel 2½ uur later, want ze reist met de spoorwegen en de tram. Bovendien zal het haar ongerust maken. Hij kent zichzelf. Een echte man, dus een enorme dramaturg als er eens iets aan de gezondheid schort. Na het heen en weer lopen gaat hij eerst zitten, dan liggen, weer zitten en uiteindelijk begint hij te springen. Mogelijk kan hij door inspanning het hart in zijn ritme terugkrijgen; een ingeving vanuit paniek.

Terwijl hij staat te springen passeert Pieter, ziet hij door het raam; een buurman die hem irriteert, omdat hij te zelfverzekerd overkomt, en erg gesteld is op controle, orde en structuur. Bovendien kijkt hij altijd naar binnen. Het type 'Hollander', zoals Peter dat bij Eline beschrijft, dat altijd precies weet hoe de wetten in zijn voordeel uitpakken. Het type ook dat erover opschept hoe hij in

iedere winkel iets van de prijs afhaalt door sikkeneurig te fronsen zodra hij hoort hoeveel iets kost, zelfs al is het bedrag 20% lager dan elders.

‘Bij hem voelt iedereen zich een chaoot.’

Zijn irritatie weerhoudt hem er niet van om nu, in het uur van zijn dood, gemaakt hartelijk te zwaaien tijdens het springen. Om aan te geven dat er niets aan de hand is. De buurman blijft even staan, fronsend en onderzoekend. Als Peter ook zijn duim heeft opgestoken, haalt de buurman zijn schouders op en loopt verder. Onmiddellijk houdt hij op met springen, gaat zitten en zet een nieuwszender aan. Hij wil iets vertrouwds, nu hij zo angstig is. De samenvattingen van de ellende in de wereld, waarin nieuwszenders gespecialiseerd zijn, voorzien in die behoefte. Als hij een medicus hoort praten over de toename van stress en ziekteverzuim weet hij ineens wat hij moet doen. Het ziekenhuis. Minder dan een kilometer van zijn huis is het ziekenhuis. Hij kan er lopend heen. Hij zal een briefje schrijven met zijn gegevens. Dit zal hij tijdens de wandeling in zijn hand houden. Als hij dood neervalt, een beeld dat hij steeds voor zich ziet, kunnen ze hem in elk geval vinden.

Onderweg naar het ziekenhuis denkt hij na over de gebeurtenissen van die dag. Een uur geleden heeft hij zijn computer opgestart. Kort na de middag, en ongeveer even kort voordat de storm zich in zijn borst openbaarde. Hij moest een offerte maken voor een afdeling van de bloemenveiling; een trainingstraject voor de afdeling *Commercie*. De ochtend ging verloren voor werk. Hij had een kater. Wel schreef hij een kaart naar zijn zesjarige dochter.

Op de kaart stond deel 2 van een zelfgeschreven verhaal over twee trollen. Hij leeft gescheiden van zijn dochter Daphne en dat vindt hij moeilijk. Hij houdt heel veel van haar. Als ze samen zijn, doet hij toneelstukjes met haar, die hij soms op de film vastlegt. Ze genieten enorm van elkaar op die momenten. Het verhaal van de trollen zit vol met grappige vondsten, zoals de billenbijtvis die alleen kwade trollen eet, het blaaskaakje van de wind dat wordt gestolen door de boosaardige van de twee trollen, waardoor de wind niet meer waaien kan, en de goede van de trollen overlegt daarover met de zee.

Ze hebben geprobeerd om er een toneelstukje van te maken, maar dat was te moeilijk. In plaats daarvan spelen ze bij de ruïnes van de toren van een stadsmuur het verhaaltje van de slecht opgeleide tovernaar Rowitz. Rowitz vangt meisjes zoals Daphne, maar hij maakt fouten waardoor ze ontsnappen en uiteindelijk verdwijnt hij dan zelf in de kookpot. Het is allemaal heel spannend voor Daphne, die het uitkraait en -gilt als ze gevangen wordt genomen. Gescheiden vader zijn kent beperkingen, maar hij vraagt zich af of hij dit soort dingen ook had gedaan als ze permanent bij elkaar waren geweest. Hij heeft nooit hartritmestoornissen als zij in de buurt is.

De vorige avond is hij bij zijn broer langs geweest. Ze hebben het gehad over Sheryl Baas, die een paar dagen terug als vertegenwoordigster van de provincie Zuid-Holland tot Miss Nederland is gekroond. Het is een gesprek van vrouwenliefhebbers geweest, waarin Peter zoals gebruikelijk het hoogste woord had. In de tuin op de zeebodem van Almere, is daar net teveel gedronken. En omdat niet alleen je neiging tot medeklinkers, maar ook je zelfdiscipline verdwijnt na een paar trappisten, hebben ze daarna nog een paar glazen port achterovergeslagen. Ruby of tawny? Hij weet het niet meer.

De ochtend had hem aangekeken met de blik van een onuitgeslapen makaak. Terwijl zijn vriendin Eline in de badkamer haar ogen en lippen van kleur voorzag, voelde hij het al. Hoofdpijn. En niet zo'n beetje ook. De een of andere duivel, speciaal voor de gelegenheid uit een Jeroen Bosch-doek ontsnapt, begon zijn hoofd als een pauk te beslaan. In het ritme van een klok die doordringend zijn uren bimbande.

'Ik zal nooit meer drinken', verzuchtte hij. 'Ik zal nooit meer drinken, ik beloof het. Ik zal louter nog rooibosthee en tomatensap tot me nemen. Zowaar ik Peter Steenbergen heet: dit was echt de laatste keer.'

Maar de paukslagen drukten hem terug in zijn kussen want er viel iets uit te slapen. De roes der mateloosheid. Niet veel later kwam Eline hem gedag kussen, in de aangename geur van een parfum dat niet te zwak en niet te sterk was, maar dat hem vandaag misselijk maakte. Ze glimlachte.

'Flink gezopen, he. Half 4 thuis. Het leven van een zzp'er.'

'Succes vandaag', wenste hij haar tussen twee paukslagen door.

'Jij ook', glimlachte ze.

Pas om half 11 is hij uit bed gegaan. Hij heeft paracetamol genomen en twee koppen koffie, zwart als het hart van een dantiaans demoon. Daarna liep hij naar de visboer om twee haringen te eten; een tip die hij ooit van een Maastrichtse opdrachtgever had gekregen om een kater te bestrijden.

De haring heeft enigszins gewerkt. Peter vraagt zich af, nog steeds loom, of het effect niet vooral door een placebo werd veroorzaakt. Placebo's schijnen in het brein net zo'n effect te hebben als medicijnen. Wat doet het ertoe? Als het maar werkt, toch? Maar voor hem worden de dingen pas onbelangrijk als hij ze precies weet. En al weet hij het nodige, hij weet ook dat mensen nooit precies weten hoe de dingen zitten.

De ochtend en de lunch zijn voor de bezinning geweest. Zijn 6-jarige dochter Een boek van Gerard Reve wees hem op het verband tussen katers en bezinning.

'Ik heb de ruggengraat van een regenworm', mompelde hij tegen de gerbera's die zijn vriendin tegen zijn zin in huis had gehaald. 'Mijn geest heeft de stevigheid van een halfgevolle vuilniszak.'

Op de achterkant van een sigarendoos, waaruit hij gisterenavond liefst 8 corona's had gerookt, maakte hij een gezondheidsplan. Nu moest het er maar eens van komen. Hij zou zichzelf eens flink in het keurslijf persen.

'Met dat roken moet ik ook stoppen. Ik heb mijn gevoelswereld weer eens volledig in de mist gezet.'

Dat heeft hij uit *De zin van ziek zijn*. Een boek dat elke ziekte, van oorpijn tot priapisme verklaart vanuit iets geestelijks. Heb je exceem, dan is dat geen immuniteitsziekte maar een indicatie dat je een aangetast beeld naar de buitenwereld neerzet. Soms heeft hij periodes dat hij geloof hecht aan dit soort boeken.

'Ik moet iets reinigends doen', heeft hij vanochtend gedacht. 'Ik moet tijdens deze lunch louter groente eten. Niets erbij. Niets erop, niets eraan. Ik ben 102 kilo en dat is veel te zwaar voor een 45-jarige van 1 meter 83. Als het nog 1 meter 83 is, want een mens krimpt.'

Het werd spitskool met geraspte parmezaanse kaas. Niet echt lekker, maar met kaas maak je zelfs een stoeptegel nog lekker. En toen, na de lunch, was de storm in zijn borst gekomen.

2. Aan de broeder merk je niets

‘Heeft u dit eerder gehad?’

Het is rustig bij de eerste hulp. Hij moet aan een hartmonitor liggen, nadat de broeder een hartfilmpje heeft gemaakt, zijn bloeddruk heeft gemeten en hem bloed heeft afgenomen.

‘Het kwam uit het niets. Ik was aan het werk. Ik heb te veel gedronken gisteren. Zou het een stressreactie kunnen zijn? Wat is het?’

‘Dat weet ik nog niet, maar u heeft het nooit eerder gehad?’

‘Nee, nee, nooit. Ik heb weleens een benauwd gevoel gehad in een hotelkamer in Avignon, nadat ik een gerecht had gegeten dat heel vies rook. Het bleken ingewanden te zijn. Mijn toenmalige vriendin moest er van braken.’

Waarom praat hij zoveel?

‘Is dat lang geleden?’

Hij voelt zich licht in zijn hoofd worden, voelt zijn hart weer overslaan, sprongen maken, versnellen of misschien wel vertragen, hij weet het niet. Het zweet komt ook weer op zijn voorhoofd te staan. Zal hij dit ziekenhuis ooit levend verlaten?

Hij grijpt naar zijn linkerborst en kijkt bijzonder wanhopig, ziet hij in de weerspiegeling van het ziekenhuisraam. Zijn hele bewustzijn focust zich op zijn hart; hij kan aan niets anders denken, kan niets anders voelen. De benauwdheid die vanaf zijn strottenhoofd tot aan zijn borst voelbaar is, maakt hem angstiger dan hij al is. De duizeligheid die er nu bij komt, versterkt het gevoel. Dit is de dood, denkt hij, wedden dat die me zo komt halen. In zijn verbeelding ziet hij een skelet met een zeis; iets uit een stripboek uit zijn jeugd.

Aan de broeder merkt hij niets, zoals je niets merkt aan luchtvaarperoneel bij turbulentie. Zo’n broeder heeft van mensen zoals Peter geleerd om je gerust te stellen, ook als je de pijp uitgaat. Die gaat dan echt niet zeggen: het is heel vervelend, meneer Overbeek, maar magere hein komt u halen. Hij sluit even zijn ogen, opent ze weer en antwoordt.

‘Het was op 17 juli 1996. U zult zich wel afvragen hoe ik dat weet, maar ik hou dagboeken bij. Ik schrijf zoets op en dan zit het in mijn geheugen.’

‘Wat was er op 17 juli 1996?’

‘Avignon. Dat zeg ik net. U luistert toch wel?’

Hij wil overeind komen. De broeder adviseert hem echter om dit niet te doen. Hij moet blijven liggen en zwijgen. En zo ligt hij een kwartier, tot de broeder hem komt vertellen dat zijn bloeddruk prima is.

‘Het hartfilmpje is ook goed.’

Het stelt hem niet gerust.

‘Hoe kan dat nou dat ik ongeveer doodga, en dat dan alles goed is? Klopt die apparatuur van jullie wel?’

De broeder kucht.

‘Omdat uw hart nog onrustig is, ga ik uit van boezemfibrileren. U heeft een hartritmestoornis. Ongevaarlijk, maar wel vervelend voor u. We gaan u een medicijn toedienen met de naam tambocor. We beginnen met 100 milligram en geven u nog wat meer als u er niet op reageert. Tot een maximum van 300 milligram. Maakt u zich geen zorgen. In de meeste gevallen hebben we dit binnen een aantal uren onder controle. Die toezegging mag ik u niet doen, maar het is wel mijn ervaring. Zijn er hartproblemen in uw familie?’

‘Ja, mijn vader. Hij heeft een bypass gehad op zijn 55^e.’

‘Dichtgeslibde kransslagader zeker?’

‘Ja. Hij had een angina pectoris. Hij kon op het laatst geen 50 meter meer lopen. Hij vertelde na de operatie dat hij een knik in zijn kransslagader had. Dat moesten we zeggen als we zelf iets met ons hart kregen, drukte hij op ons op het, eh... hart.’

De broeder knikt.

‘Leuke woordspeling, vind ik zelf.’

‘Wat?’ vraagt de broeder

‘Dat hij dat ons op het hart drukte.’

‘Oh dat.’

De broeder glimlacht flauwtjes. Peter overweegt om zijn ex Chantal, de moeder van Daphne te bellen. Met haar heeft hij een uitstekend contact weten op te bouwen na de scheiding. Al direct bij de scheiding deed hij zijn best om Chantal en Daphne zo goed mogelijk achter te laten, en Chantal waardeerde die opstelling. Latere vriendinnen deden nog wel eens negatief over Chantal, ondermeer vanwege de hoogte van de alimentatie maar hij ging daar niet in mee. Hij heeft een tegenstrijdig gevoel over zijn dochter: wil haar nu eigenlijk graag aan zijn bed hebben, maar vermoedt dat ze dat niet aan kan. Toch eng als je vader aan zo’n apparaat ligt en je bent nog zo jong. Je schrikt je rot. Hij voelt even iets als een brok in zijn keel, maar herstelt zich en kijkt de broeder aan.

‘Kan ik mijn vriendin bellen?’

‘Heeft u dat nog niet gedaan?’

‘Nee, ik wilde haar niet bezorgd maken.’

‘Als u haar nummer weet kan dat, ja.’

‘Dat staat op dit papiertje hier.’

Hij overhandigt het papiertje met de gegevens die hij kort voor zijn vertrek uit huis heeft opgeschreven.

Mijn hersenen werken nog, denkt hij. Dat betekent dat ze zuurstof krijgen. Het hart pompt dus nog steeds bloed rond. De energie die vrijkomt bij deze gedachte,

gebruikt hij om de broeder een ongevraagde gebruiksaanwijzing van zichzelf te geven. Hij vertelt dat hij 'normaliter' een heel rustig mens is, wat wel blijkt uit zijn vak van trainer en coach.

'Als je dan niet rustig bent, kan je het niet maken in dat vak. En ik heb het gemaakt, hoor, daar kunt u van op aan.'

Hij peilt tijdens dit (vindt hij ook zelf) opschepperige verhaal het gezicht van de broeder, dat op de stand *actief luisteren* staat, maar het verandert eigenlijk nooit van uitdrukking waardoor moeilijk te peilen is wat hij werkelijk voelt; een verschijnsel dat Peter van medewerkers uit andere zorginstellingen kent. Mogelijk denkt de broeder: wat een ontzettend arrogante bal is deze man. Ik doe maar net alsof ik het niet merk, maar tjongejonge, wat een opschepperige veelprater is hij. 'Niet om op te scheppen hoor, gaat hij door, maar wat waar is mag gezegd worden, toch?'

De broeder knikt, maar niet overtuigend genoeg, vindt Peter, die overigens niet geweten zou hebben hoe je wel 'overtuigend genoeg' kan knikken.

'Als u vindt van niet mag u dat rustig zeggen, hoor. U hoeft tegen mij niet beleefd te doen. Ik hou van eerlijkheid en van authenticiteit. Ik kan, ook door mijn vak, wel een stootje hebben.'

De broeder knikt nog maar eens en spoort hem aan om rustig te blijven liggen.

'Het komt echt goed. Hier is de telefoon waarmee u met uw vriendin kunt bellen.' Hij krijgt een mobiele telefoon in zijn handen gedrukt. Niet het nieuwste model. Een Siemens C45.

Als de broeder uit het zicht is, begint hij gek genoeg weer met de oppermacht te communiceren. Eigenaardig omdat hij al jaren beweert niet meer in een oppermacht te geloven.

'Heer der wereld, ik beloof dat ik als boetedoening Job, het Hooglied en Prediker zal lezen. En ik stop met drank en de ongezonde levensstijl.'

Jaja, de katholieke basisschool zit nog diep in de genen. Als er een biechtstoel in de buurt was geweest had hij daar vast in plaatsgenomen.

3. Normaliter ben ik rustig

Zijn hartslag is na 2 uur door 200 milligram tambocar inmiddels teruggelopen naar 100; zijn doodsangst is ook wat minder geworden. Op het moment dat hij zijn derde *shot* krijgt van 100 milligram verschijnt Eline. Als ex-jeugdwerker heeft ze geleerd rustig te blijven onder alle omstandigheden. Ze lijkt totaal niet bezorgd. Even denkt hij dat dat komt, omdat ze minder van hem houdt dan vroeger ; een idee dat bij hem is opgekomen nadat ze aan de borrel ooit eens heeft verteld dat ze hem geen echte vader vond. Hij was toen een beetje verrast, want ze wilde nooit kinderen.

Ze gaat aan zijn bed zitten en hij begint te praten.

‘Ik dacht eerst: Eline verliest de man van haar leven. Daar dacht ik natuurlijk het eerst aan, dat jij zonder mij verder zou moeten. Dat heeft me echt door die afschuwelijke eerste momenten heen gesleept. Ik dacht echt dat ik dood zou gaan. Uiteindelijk valt het nu allemaal enigszins mee, maar het was een hel.’

Hij steekt zijn hand naar haar uit, en kijkt als een geslagen hond.

‘Wat ik zo grappig vind, is dat de wereld je kent als de coach en interessante managementdenker Peter Steenbergen. De kranten bellen je, Business News Radio belt je, je wordt geprezen voor je werk, voor je inzicht, maar niemand kent je zoals ik je ken.’

‘Aan jou laat ik me zien’, zegt hij, niet alleen omdat het waar is, maar omdat hij weleens heeft gelezen dat vrouwen emotionele uitingen verbindend vinden. En als hij aan één ding behoefte heeft momenteel, is het wel aan verbinding met Eline.

‘Ik moest vandaag ineens aan god denken.’

Ze kijkt hem verbaasd aan.

‘Jij? Aan god? Wat moet jij daarmee?’

‘Ik weet het niet, ik begon tegen hem aan te ouwehoeren en toen dacht ik: Eline is alles voor me, en ik voelde me even heel dankbaar. Zoals Abraham zich aan Sara bekende, zo doe ik dat aan Eline, heer der wereld.’

‘Heer der wereld? Doe normaal, Peter.’

‘Ik ben in de war. Laat me dan even religieus doen, ja? Jezus, Eline, ik ben bang. Heel erg bang. Ik doe het in mijn broek. En dan kan je zomaar godsdienstig worden. In oorlogstijd zitten de kerken vol, zal ik maar zeggen. En ik heb de dood in de ogen gezien, dat gevoel ken ik nu echt.’

De broeder komt binnen met een kopje groene thee dat Peter besteld heeft in verband met de antioxydanten.

‘Meneer Steenbergen heeft een bijzonder zwijgzame en rustige natuur’, zegt hij droogjes waarop hij naar Eline knipoogt.

Ze lacht.

‘Ja, het is geen man van veel woorden.’

‘Normaliter ben ik erg rustig, heb ik de broeder al uitgelegd.’

‘Wie? Jij?’

Ze trekt een wenkbrauw op.

‘Op je werk misschien.’

De broeder glimlacht en verdwijnt weer, nadat hij goedkeurend vaststelt dat het hart inmiddels 90 keer per minuut slaat. Ze buigt naar voren en kust hem op zijn hoofd.

‘Je energie is een van de redenen waarom ik van je hou.’

‘Nou, daar laat je die broeder niets van zien. Je valt me gewoon *publiekelijk* af. Als Daphne dat nou doet met haar zes jaar, kan ik me dat voorstellen, maar jij?’

Dit weekend was hij met zijn dochter de een of andere kerkfair binnengelopen. Ze kwamen erlangs en Daphne wilde per se de kerk in.

‘Toe nou, pap’.

Toen ze naar binnen liepen, keken de dames achter de zelfopgezette kraampjes met gereformeerde borduurspullen en oude christelijke boeken die nergens meer te krijgen waren, keken die dames erg vertederd naar vader en dochter. Wat leuk, zeiden twee vrouwen tegen elkaar, zo’n vader met zijn dochter. De blikken veranderden echter toen Daphne bij zo ongeveer elke kraam -bijna trots- begon te zeggen dat haar vader en moeder gescheiden waren. Dat konden de dames weer minder waarderen. Peter wist niet hoe snel hij de kerk weer moest verlaten na dit onschuldige ‘publiekelijke afvallen’, waar hij overigens erg om moest lachen.

‘Ik val je niet af’ zegt Eline. ‘Wind je nou niet zo op. Die man snapt het echt wel. Je bent erg charmant zo. We zien echt wel dat die harde buitenkant een zachte binnenkant verbergt, hoor.’

‘Maar jij onderschat mij altijd. Dat ik mijn kwetsbaarheid aan je laat zien, wil niet zeggen dat jullie maar zo’n beetje samen om mij kunnen lachen. En ik ben normaliter echt wel rustig. Laatst toen je depressief was, zei je nog dat ik een fijnzinnig luisteraar was.’

Ze moet moeite doen om haar lach in te houden.

‘Dat ontken ik niet, maar ze hebben toch niet voor niets ADHD vastgesteld bij je.’

‘Op basis van een vragenlijst, Eline. Op basis van een vragenlijst. Ze gaven me Ritalin maar dat werkte echt niet.’

De broeder steekt zijn hoofd om de hoek van het gat van de deur.

‘Ik hoor u nog steeds praten. Dat moet u gewoon niet doen.’

Hij zucht, kijkt naar de monitor en vraagt wanneer het voorbij is.

‘Uw hart is een stuk rustiger, maar het ritme is er nog niet helemaal. Als dat er is, mag u naar huis.’

‘Verdomme’, zegt hij een kwartier later.

‘Laat de heer der wereld het maar niet horen’, grapt Eline.

‘Niet flauw doen. Ik baal gewoon. Heb ik mijn hele leven eten gehaald in natuurvoedingswinkels, magnesium en vitaminepreparaten geslikt, 4 keer per week hardgelopen en dan lig ik hier op mijn 45^e aan een hartmonitor. Dat is gewoon niet leuk.’

Eline pakt zijn hand, maar hij blijft praten.

‘Je hebt ook wel veel patat gegeten. En van drank ben je ook niet vies. Je bent een beetje dubbel, Peter. Denk nog maar terug aan de periode dat je vegetariër was en dan broodjes hamburger op de hoek van de straat ging halen.’

Hij knikt, maar gaat er niet op in.

‘Je bent 35. Heb je niet het gevoel met een oude lul om te gaan? Een halfbejaarde?’

Ze knipoogt.

‘Je bent 10 jaar ouder. Dan zou ik dat gevoel toch al veel eerder moeten hebben gehad?’

Ze fronst en kijkt uit het raam dat uitzicht biedt op een parkeerplaats waar opvallend veel ‘bejaardenauto’s’ staan, zoals Peter de vormeloze Suzuki’s, Toyota’s en Daihatsu’s noemt.

‘Zou het erfelijk zijn, die ritmestoornissen?’ vraagt ze.

‘Hoezo?’

‘Zomaar.’

‘Mijn vader had het ook.’

Ze knikt.

‘Dus misschien wel erfelijk.’

‘Gaat dit misschien over een kinderwens?’

Hij heeft al vaker duidelijk gemaakt dat hij na Daphne geen kinderen meer wil.

‘Nee, nee. Ik was gewoon even geïnteresseerd.’

Een uur later mag hij naar huis, nadat de broeder hem heeft gezegd dat hij op korte termijn een afspraak met de cardioloog moet maken.

‘Ik hoop jullie ooit nog eens een training te geven om je kennis te laten maken met mijn rustige kant. Je verdient het. Je hebt je bijzonder bekwaam getoond vandaag.’

De broeder knipoogt naar Eline.

‘Prettig dat u een positief oordeel over mijn werk heeft.’

‘Prettig dat hij sowieso een oordeel over uw werk heeft, vindt u niet?’ voegt Eline er lachend aan toe.

‘Je valt me weer af’, mompelt hij voor zich uit. Dat ga ik terug doen.

Als ze naar huis lopen is hij opgelucht. Hij loopt met zijn schouders breed, alsof ze de klerenhanger van een spartaans gedrilde vechtmachine zijn.